6

Cerkveni glasbenik

Revija za cerkveno glasbo

Letnik 104, leto 2011



Piše: **Damijan Močnik**

Skladba Gašperja Jereba

Tokrat predstavljamo skladbo mladega skladatelja Gašperja Jereba (roj. 1985). Svojo glasbeno pot je začel v Glasbeni šoli Kranj z igranjem na harmoniko, orgle in klavir. Leta 2008 je z odliko diplomiral na Oddelku za kompozicijo in glasbeno teorijo v razredu Marka Mihevca na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer nadaljuje s študijem orgel v razredu izredne profesorice Renate Bauer. Ob študiju ga je zamikalo tudi solopetje (Sabira Hajdarević, Janez Hostnik).

Kot skladatelj se posveča tako inštrumentalni kot vokalni kompoziciji, ob priložnostih tako sodeluje z različnimi zbori (Komorni pevski zbor Mysterium Kranj, Akademski pevski zbor France Prešeren Kranj, Slovenski komorni zbor, Consortium musicum idr.) tudi kot korepetitor, pevec ali zborovodja s simfoničnimi (Simfoniki RTV Slovenija, Slovenska filharmonija), pihalnimi orkestri (Zveza slovenskih godb), komornimi sestavi (Kvartet Allegria, Trio Seraphim) in solisti (Anja Bukovec, Janez Lotrič).

Njegova glasbena govorica se ozira v preteklost, iz katere črpa navdih za svoje delo. Tako lahko v njegovih skladbah zasledimo zanimiva renesančna sozvočja, polifonost baroka, klasicistično urejenost, romantično sanjavost pa tudi sodobnejše prijeme in prvine jazza, ki pa ostanejo v službi lepega in ušesu prijetnega.

Skladatelj pravi: *Imam veliko hobijev: glasba, glasba, glasba ... v njej se lahko izrazim kot pesnik, slikar, pisatelj, gledališki igralec in v tistih najbolj intimnih trenutkih kot preprost človek ob molitvi.* O objavljeni skladbi pa je Gašper Jereb zapisal: *Skladba* Ko čakaš Boga *je nastala leta 2008 za revijo cerkvenih pevskih zborov kranjske dekanije. Bilo je novembra in besedilo pesmi nas je že pripravilo na prihajajoči advent, na čas, ko čakamo in pričakujemo učlovečenje Boga. Skladba ni zato nič manj namenjena izvajanju čez celo leto, saj je njena vsebina aktualna vse dni našega življenja. Od izvajalcev zahteva predvsem ritmično natančnost in usklajenost, orglavec pa naj v forte ne uporabi mikstur, ampak naj podvaja osnovne registre do dvočeveljskih.*

Prepričani smo lahko, da bo objavljena skladba s svojo gladko tekočo melodiko in simpatično harmonsko podobo obogatila številna slovenska nedeljska bogoslužja.

Voščilo

Spoštovane bralke, spoštovani bralci!

Vsem cerkvenim glasbenicam in glasbenikom ter vsem bralkm in bralcem naše revije voščimo blagoslovljene božične praznike in vsega dobrega za novo leto.

Uredništvo

Svoja besedila za Cerkveni glasbenik 2012 št. 1 prispevajte do vključno 20. januarja 2012, na naslov: *cg@druzina.si* ali
Cerkveni glasbenik, Družina d. o. o., p. p. 95, 1001 – Ljubljana.
Veseli bomo Vaših poročil, pobud, razmišljanj in tudi kritike.

Uredništvo

Vsebina

2
Pogovor: Gregor Špajzer
G. Špajzer / T. Faganel

8
Sever alpskega loka
Jurij Dobravec

11
Orgle v cerkvah Lavantinske škofije
Matej Podstenšek

15
Obletnice
Edo Škulj, Jasna Novak, Pavel Merljak

19
Odmevi
Felicita Heric Taškov, Niko Čuk, Pavel Merljak, Tadej Sadar, Uroš Kovačič

25
Izšlo je
Rok Kršmanc

27
Obnovljene orgle na Dunaju
Marko Motnik

Sprednji ovitek: Gregor Špajzer
Foto: Marjan Smerke
Zadnji ovitek: Obnovljene orgle v frančiškanski cerkvi na Dunaju
Copyright: Christian Kaiserseder, Dunaj

Piše: **Matej Podstenšek**

Samo za ‚božji lon'?

V teku leta, ki se izteka, sem imel priložnost spregovoriti o nekaterih aktualnih temah s področja cerkvene glasbe pri nas. Seveda je šlo pri obravnavanih zadevah za ozek ter subjektiven izbor problemov in vprašanj, s katerimi se cerkveni glasbeniki soočajo pri svojem delu. Navkljub prazničnemu vzdušju, ki preveva konec vsakega koledarskega leta, bi rad tudi tokrat na kratko spregovoril o stvari, ki marsikomu redno ‚dviguje temperaturo'. Gre za vprašanje nagrajevanja cerkvenih glasbenikov za njihovo udejstvovanje pri bogoslužju in v župniji, ki v Sloveniji, kot vemo, ni enotno urejeno. Pravzaprav bi težko govorili o kakršni koli urejenosti, saj je reševanje te problematike bolj ali manj prepuščeno posameznim župnijam, kljub temu da smo sem in tja priča razpravam o bolj natančni in predvsem bolj pravični ureditvi nagrajevanja cerkvenih glasbenikov.

Razlog, da to temo ponovno odpiram, je pastirsko pismo škofa Maksimilijana Držečnika iz leta 1957. To pismo organistom in cerkvenim pevskim zborom poznamo že dolgo, a mi je nedavno, ko sem ga ponovno bral, pozornost vzbudil naslednji stavek: *Organisti naj prejemajo za svoje delo, tudi za pevske vaje, primerno plačo ali honorar, za katerega se naj z župnikom pismeno dogovorijo, ker je župnik dolžan te pogodbe predložiti pri dekanijski vizitaciji*. Če vemo, da so bile te besede napisane v nič kaj preprostih časih dobro desetletje po koncu vojne, se kar začudimo, kako odločno in samoumevno škof spregovori o tej vsebini. Žal ne vem čisto nič o tem, kako se je omenjeno naročilo uresničevalo v praksi, zanesljivo pa status cerkvenih glasbenikov takrat ni bil več primerljiv z njihovim položajem v prvih desetletjih 20. stoletja. Vendarle Držečnikove besede kažejo na voditelja krajevne Cerkve, ki se jasno zaveda, da delo organistov ni nekaj, kar a priori temelji na prostovoljstvu.

Prepričan sem, da tudi danes v slovenski Cerkvi ne manjka zavesti o pomenu in vrednosti dela cerkvenih glasbenikov. O tem nenazadnje priča podatek, ki sem ga dobil z enega od škofijskih ordinariatov, da namreč posamezni duhovniki večkrat sprašujejo po konkretnih navodilih za nagrajevanje organistov. Problemi nastopijo nekje drugje: najprej v domnevni materialni nezmožnosti nekaterih župnij, da bi svojim organistom namenile vsaj simboličen honorar, nato pa pri župnikih, ki neoziraje se na različnost služb posameznih župnijskih sodelavcev prav vse obravnavajo kot prostovoljce po lastni izbiri, pri čemer se igranje pri nedeljski maši enači s tem, da mora organist kot katoličan v nedeljo tako ali tako v cerkev. Pa to seveda ni čisto res. Potem lahko takoj prihodnjo nedeljo pocukam nekoga naključnega v cerkvi za rokav in ga pošljem k orglam. Sposobnost vodenja zbora, igranja na orgle in liturgično ustreznega oblikovanja glasbene podobe bogoslužja – vse to ni le nek dar, ki nam je padel v naročje in ki nam sam po sebi nalaga, da ga prostovoljno razdajamo. Je predvsem redna obveza in odgovorno delo.

Marsikdo s prstom kaže na neurejeno vprašanje financiranja Cerkve pri nas in to navaja kot poglavitni razlog za zadrege pri nagrajevanju organistov. Ob tem pa radi pozabimo, da so vsa aktualna vprašanja glede izobraževanja cerkvenih glasbenikov, razpoložljivosti usposobljenih organistov kakor tudi vzgoje podmladka neposredno povezana prav s to tematiko. Menda si ne želimo, da se bo vprašanje nagrajevanja organistov rešilo kar samo od sebe, ko preprosto ne bo nikogar več, ki bo pripravljen ali sposoben prevzeti odgovornost za to delo.

Pogovarjal se je: **Tomaž Faganel**

Nedelja je za organista delovni dan

Gregor Špajzer je najprej klarinetist, nato pravnik, dolgoletni član znane trboveljske godbe, deset let tudi njen predsednik, v službi okrajni sodnik, od zgodnjih mladeniških let – zdaj že 25 let cerkveni glasbenik – najprej organist, pevec v zboru pri sv. Barbari, nato zborovodja, nedavno diplomant celjske orglarske šole, zadnja leta zborovodja trboveljskega župnijskega zbora sv. Martina in uspešnega novoustanovljenega Komornega zbora Trbovlje, a ob poklicnem delu in drugi ljubezni, glasbi, tudi *pater familias* in oče petih otrok.

V Ljubljani je v pred desetletji uspešno deloval t. i. 'Sodnijski orkester'. V njem so igrali sodniki, pravniki vseh strok, odvetniki, dirigiral mu je večinoma sodnik. Med poklicnimi glasbeniki, tudi slavnimi, predvsem dirigenti, nekaterimi zelo znanimi, je veliko pravnikov. Kako to?

Že stari Rimljani so imeli rek, da je pravo umetnost, umetnost dobrega in pravičnega: *Ius est ars boni et æqui*. In očitno je ravno to, da gre v obeh primerih za umetnost, tisto, kar povezuje pravo in glasbo. Čeprav velja med ljudmi, ki ne poznajo pravniškega dela, pravo za nekaj neustvarjalnega in dolgočasnega, je resnica čisto drugačna. Pravniško delo je zanimivo, še posebej delo sodnika, vsak primer, ki ga obravnavaš, je drugačen in ravno v tem je čar tega poklica. Tudi tu vidim povezavo z glasbo, saj je tudi vsaka skladba, ki se je lotim delati z zborom, drugačna od prejšnje. Mogoče so ravno te skupne točke tisto, kar nas pravnike vleče v svet glasbe. Tudi med slovenskimi skladatelji jih je kar nekaj, ki so bili sodniki – Oskar Dev, Anton Lajovic, Gojmir Krek, slednji ni bil le sodnik, ampak tudi dekan pravne fakultete.

Kakšni so urnik, delovni dan in teden Gregorja Špajzerja? Kako se vse Vaše 'ljubezni', poklic in dejavnosti prepletajo?

Dnevi so bolj ali manj naporni. Zjutraj z ženo odpeljeva najmlajša dva v vrtec oz. k starim staršem, potem dopoldan preživim v službi, popoldan pa sem večkrat taksist večjim trem otrokom. Najstarejši Izak je tubist in zaradi ogromnega inštrumenta ne more peš v glasbeno šolo, ampak vedno potrebuje prevoz. K sreči je Ana, ki je druga najstarejša, že zaključila s poukom violončela, saj smo tudi njo zaradi velikega inštrumenta morali voziti v glasbeno šolo. Sodeluje tudi v lokalnem gledališču, ki pa je blizu, kjer stanujemo in zato ne potrebuje prevoza. Tretji po vrsti, Martin, gre po mojih stopinjah in pravi, da bo klarinetist. Ker njegov inštrument ni pretežak, gre večkrat lahko do glasbene šole peš. Poleg popoldanskih prevozov pa popoldan že pride na vrsto moje glasbeno udejstvovanje. Če ni kaj posebnega pred nami, med tednom nimam vaj zborov, kljub temu pa kot zborovodja o delu zbora razmišljam tudi med tednom: če ne drugega, je treba najti kakšno novo skladbo, premisliti o tem, kako rešiti kak pevski problem ... Če mi vseeno čas dopušča, se kak torek ali petek udeležim vaje Delavske godbe Trbovlje (na žalost je to čedalje bolj poredko). Seveda morava ob vsem tem najti z ženo čas še za najin pogovor – brez pogovora je zakon namreč mrtev. In tako pridemo do konca dneva ... Ob koncih tedna so poleg vsega na vrsti še pevske vaje obeh zborov, ki ju vodim, nedelja pa je za organista tako in tako ‚delovni dan'.



Gregor Špajzer na domačem koru (Foto: Marjan Smerke)

Kako deluje župnijski zbor pri sv. Martinu v Trbovljah? Kakšna je glasbena podoba te župnije in delež zbora v njej? Kako sodelujete z organisti, drugimi glasbeniki v župniji in z Vašim župnikom?

Lahko rečem, da je župnijski pevski zbor sv. Martina povsem običajen slovenski župnijski pevski zbor. Kot večina

Piše: Edo Škulj

Paul John Sifler (1911–2001)

Paul John Sifler (Polhov Gradec, 31. 12. 1911–Hollywood, Kalifornija/ZDA, 20. 5. 2001) je mladost preživel v rojstnem Polhovem Gradcu, po prvi svetovni vojni pa se je z materjo izselil v Ameriko.[1] Na konservatoriju v Chicagu je diplomiral iz kompozicije in leta 1939 prejel nagrado Beaux Arts Award Chicago.

Istega leta je nastopil kot solist pianist s čikaškim simfoničnim orkestrom pri izvedbi lastnega Koncerta za klavir in orkester. Prvo službo kot organist je kot srednješolec opravljal v Waukeganu v Prvi kongregacijski cerkvi (First Congregational Church).

Po študiju se je preselil v New York, kjer je opravljal podobne službe po raznih cerkvah, med njimi tudi v zgodovinski Pavlovi kapeli, v cerkvi Sv. Trojice, v Kristusovi cerkvi v zalivu Oyster. Od leta 1966 do smrti je bil zborovodja v Tomaževi škofijski cerkvi v Hollywoodu in organist v Temple Sinai v Glendalu v Kaliforniji.

Sifler je po lastni izjavi skomponiral več kot 230 skladb, večinoma za zbor, za orgle in klavir: npr. slovenske pesmi za soliste in zbor, simfonije, pet zvezkov orgelskih skladb, klavirske skladbe za mladino, tri operete, *Božični oratorij* in tudi štiri maše. Naj se podrobneje dotaknemo dveh zbirk in treh skladb, objavljenih v Cerkvenem glasbeniku.

Hymnus je naslov zbirke treh orgelskih skladb: *Ein feste Burg ist unser Gott*, *O Haupt voll Blut und Wunden* in *Večerja zadnja*. Prva skladba je po obliki tokata, koralna melodija pa se predstavlja v različnih harmonskih osvetlitvah in polifonih obdelavah. Prav tako je s koralno melodijo prepletena druga skladba. Njenemu poteku lahko sledimo od začetka do konca. Včasih se glasbena misel izgubi v nekakšne arabeske, a se spet prikaže v katerem od drugih glasov. To lahko trdimo tudi o tretji skladbi *Večerja zadnja*. Celotna melodija pesmi se pojavi v prvem delu skladbe kot nekakšna ekspozicija, vendar ne nastopi harmonizirana, ampak le z eno spremljevalno melodijo.[2]

Contemplations on the Seven Words of Christ in the Cross (Čaščenje ob sedmih Kristusovih besedah). Avtor je sam podal razlago te skladbe: 1. *Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo* (Lk 23,34): prizor velikega nereda in zmede; jezna drhal je prišla gledat, kako Jezus umira, še vedno se norčujejo iz njega; ko hrup pojenja, je slišati Jezusovo prvo besedo na križu. Glasba je divje disonantna, razen kratkega mirnega dela pred koncem. 2. *Danes boš z menoj v raju* (Lk 23,43): uvodni takti ponazarjajo bolečino in obup drugega razbojnika; Jezusove besede so za nesrečnega človeka kot balzam. 3. *Žena, glej, tvoj sin!* (Jn 19,27): srečanje Jezusa z njegovo materjo. Skladbo prežemata neskončna žalost in obup. 4. *Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?* (Mt 27,46): močna ritmična razgibanost želi prikazati, kaj vse bo Jezusa doletelo; mogočna koračnica doseže vrh in se nato popolnoma umiri; pomeni, da je Jezus v silni zapuščenosti sprejel Očetovo voljo. 5. *Žejen sem* (Jn 19,28): glasba želi podati, kako na križ pribiti Jezus trpi zaradi silne vročine in nadležnih muh; kot v sanjah sliši besede rabljev. 6. *Dopolnjeno je* (Jn 19,30): stavek je zelo preprost; Jezus je do kraja izčrpan. 7. *Oče, v tvoje roke izročam svojega duha* (Lk 23,46): prvi del je v molu, ki ga pačijo disonance visokih orgelskih registrov, nato glasba doseže vrh; sledi moreča in prebadajoča elegija; v njej je drugi vrh z vsemi registri; po trenutku tišine sledi nežna ponovitev korala, ki postopoma pada v nižje orgelske registre; v sklepu prevladata mir in tišina.[3] Zadnji stavek se spreminja v dinamičnih barvah od *pp* prek *ff* do popolne umiritve v *pp*, kar naj pomeni Jezusovo smrt na križu.[4]

Čuj, o Bog, pravično pravdo je tridelna skladba, ki je v Cerkvenem glasbeniku izšla leta 1981. Prvi del začne s počasnim in akordno natrpanim zborom. Glavnina prvega stavka je melodija v tenorju in basu, nato razširjeno ponovljena v sopranu in altu. Nadaljevanje štiriglasnega zbora z večkratnim ponavljanjem deluje kot refren. Drugi del je bolj razgiban, zlasti v melodiji, ki jo ob orgelski spremljavi pojeta tenor in bas.